2021 • MEI

MARIËNBURG MAGAZINE

VAN EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN

JAAR 38 • 02

DIACONIE EN SPIRITUALITEIT

WIJDEKERK OPEN VOOR IEDEREEN

APOCALYPS ALS TROOSTBOEK

DE KERK GAAT ONLINE

CHRISTELIJK-SOCIALE ETHIEK ALS ROUTEKAART

DE KERK, DE PAUS EN DE BOM

TEKST
MARGRIET GOSKER

In zijn column in *Mariënburg Magazine* van december 2020 geeft Erik Jurgens aan dat hij niks heeft met het boek der Openbaring (de Apocalyps, het laatste Bijbelboek). Dit vanwege de daarin voorspelde verschrikkingen in de Eindtijd. Margriet Gosker stuurde een reactie met een geheel andere visie.

APOCALYPS ANDERS

WAAROM OPENBARING VOOR MIJ EEN TROOSTBOEK IS

Begin februari ging er een *tweet* viraal over de Apocalyps en corona. Vaak wordt gedacht, dat apocalyptiek over toekomst gaat, over wat er in de eindtijd allemaal aan ellende over ons heen komt. Het laatste Bijbelboek, Openbaring, wordt dan gelezen als een horrorscenario, waarin de grootst mogelijk ellende wordt voorspeld. Bij zulke stemmen voel ik me niet thuis. Ik lees Openbaring anders. Ik lees het als cultuurkritiek en tegelijk als troostboek, bestemd voor iedere tijd. Want iedere tijd, ook de onze, is in zekere zin eindtijd. Apocalyptiek gaat vooral over nu en hier. Het is cultuurkritiek van de bovenste plank en tegelijk ook hemelse liturgie.

OPENBARING IS VOORAL GEHEIMTAAL

Geheimtaal, niet voor iedereen zomaar te doorgronden. Het hele boek van broeder Johannes is doordrenkt van Joodse apocalyptiek. Veel beeldspraak is overgenomen uit het Oude Testament (Daniël en Ezechiël). De beelden tuimelen over elkaar heen en daarbij speelt getallensymboliek een grote rol: zeven bazuinen, zeven zegels, zeven schalen van gramschap, zeven vurige fakkels, zeven plagen, zeven Geesten, zeven donderslagen, vier dieren, vier engelen, vierentwintig oudsten, een verzegelde boekrol, edelstenen, draken, beesten uit de zee en uit de aarde, de bruiloft van het Lam, palmtakken, witte gewaden, een glazen zee, het duizendjarig rijk, het nieuwe Jeruzalem, en tenslotte een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

OPENBARING IS EEN TROOSTBOEK

Het gaat in de Apocalyps in de eerste plaats over de strijd tegen het kwaad, waarbij het kwaad uiteindelijk definitief wordt overwonnen. Het boek is oorspronkelijk geschreven in de context van het Romeinse Rijk, dat christenen zwaar ging vervolgen omdat ze weigerden de keizer te aanbidden. Keizer Augustus en zijn opvolgers (Nero, Diocletianus) eisten goddelijke aanbidding van al hun onderdanen. De eerste christenen weigerden dat, en zo werden ze martelaren. Omdat het gevaarlijk was zich openlijk tegen de keizer te verzetten ontstond er een geheimtaal, die alleen door goede verstaanders kon worden begrepen. Als Openbaring spreekt over de 'grote hoer van Babylon', dan gaat het in werkelijkheid om de wreedheid van de Romeinse keizers, die alle christenen wilden uitroeien – en ingewijden wisten dat. Een achterliggend thema is de kosmische strijd, die zich afspeelt tegen de oppermacht van het kwaad, waarbij uiteindelijk toch het goede overwint.

HOE HOUD JE HET UIT ALS JE MIDDEN IN DE ELLENDE ZIT?

Daarop geeft het boek Openbaring antwoord in prachtige, beeldrijke, troostrijke, ja bijna liturgische taal. De dreiging en de angsten worden verwoord in bijzondere beeldtaal. Zo dragen bijvoorbeeld de vier apocalyptische ruiters (op het witte, rossige, zwarte en vale paard) angstaanjagende symbolen met zich mee: respectievelijk de oorlogsboog en de kroon der overwinning (wereldoorlog), het oorlogszwaard om elkaar af te slachten (burgeroorlog), een weegschaal (alles afwegen: voedselschaarste, maar ook maakbaarheid) en als laatste de dood (in al zijn facetten).

BEELDEN VAN HOOP

Maar deze miserabele beelden worden in de Apocalyps telkens afgewisseld met beelden van hoop, die moed en nieuwe inspiratie geven om door te gaan als alles troosteloos lijkt. Beelden van uitredding (de vrouw en het kind, aan de draak ontsnapt, de val van Babylon), vernieuwing (het nieuwe Jeruzalem, waar gerechtigheid woont) en de uitein-

FOTO
STOCK

delijke overwinning, die te danken is aan Wie op de troon gezeten is (God), aan het Lam Gods (Jezus) en aan de zeven Geesten die voor Gods troon zijn (Heilige Geest). Herhaaldelijk horen we de belofte dat God alle tranen van onze ogen zal afwissen, een troost die ik bij vele uitvaarten aan rouwenden heb mogen doorgeven. Openbaring 21 is een topper bij begrafenissen, die niet onderdoet voor Psalm 23. Het geheel van de Apocalyps wordt gelardeerd met talloze lofprijzingen, gebeden, lofgezangen en hymnen door het hele boek heen, eindigend met een sterke belofte.

Het gaat in de eerste plaats over de strijd tegen het kwaad, dat uiteindelijk definitief wordt overwonnen

APOCALYPS, TAAL VOOR ONZE TIJD?

Nee en ja. De woorden stammen letterlijk uit de Romeinse tijd, maar ze hebben ongetwijfeld zeggingskracht voor alle tijden. Niet voor niets hebben mensen er alle eeuwen door troost uit geput en zijn vele beeldende kunstenaars erdoor geïnspireerd. Bijvoorbeeld Albrecht Dürer, die in 1498 een serie van 15 houtsneden over de Apocalyps maakte, waarbij hij werd geadviseerd door de theoloog Johannes Pirckheimer. En ook de Hongaarse graficus Gy. Szabó Béla heeft het hele boek Openbaring in 22 prachtige gravures uitgebeeld. Daarvan is een uitgave gemaakt met een voorwoord van de theoloog Miklós Ferenczy. Gravure 21 (uit 1979) verbeeldt de belofte van het nieuwe Jeruzalem.

DE APOCALYPS IS PASTORAAL

In ellendige tijden hebben we behoefte aan troost. Dan hebben we mensen nodig die ons bemoedigen en opbeuren. Dat doet onze landelijke Raad van Kerken in deze coronatijd met een wekelijks troostwoord op internet. Dat doet René de Reuver met een vlog voor protestanten en Gerard de Korte met bemoedigende boodschappen voor rooms-katholieken. Voor ieder die het maar horen wil. Het boek Openbaring begint met zeven pastorale brieven aan zeven gemeenten. Elke brief eindigt met de woorden: "Wie 't maar horen wil, mag horen wat de Geest tot de gemeenten zegt". Want ook pastoraat hoort bij de Apocalyps. Pastoraat, dat mensen bemoedigt, maar zo nodig ook corrigeert en weer op koers brengt. Ook vandaag hebben we zulke mensen als broeder Johannes nodig, die woorden van hoop en troost bieden en ons weer het juiste perspectief laten zien in deze barre tijden met veel tegenslag, angst, verdriet, relschopperij, ziekte en dood.

OPENBARING VOOR NU

De beelden van de vier paarden uit Openbaring 6 en 7 kan ik ook in het heden denken. Niet als horrorscenario, maar als herkenbare signalen. Bij het witte paard denk ik vandaag aan de bedreiging van de wereldvrede, waarbij antidemocratische machten zichzelf tot overwinnaar kronen. Bij het rossige paard denk ik vandaag aan al die burgeroorlogen, zoals in Syrië, waar medeburgers elkaar meedogenloos afslachten. Op dit moment houden we ons hart vast, ook voor Moskou, Myanmar en zelfs voor de Verenigde Staten, om maar niet te spreken van Saudi-Arabië, Sudan en Noord-Korea. Het zwarte paard van nu (de ruiter met de weegschaal), kan ik zien als die hedendaagse mateloze aanbidding van het maakbare, door alles op die éne kaart van de wetenschap (het meten en wegen) te zetten. Over cultuurkritiek gesproken. En het vale paard van nu, dat zoveel dood en verderf brengt, kan ik in deze coronatijd zien als de klemmende klimaatcrisis, of het onstuitbare virus dat alles kapot maakt, waardoor een kwart van de aarde omkomt door economische crises, hongersnood en allerlei andere dodelijke ziekten.

JE LEEFT OP JE TANDVLEES...

Worden we mismoedig van alle coronaberichten? We missen knuffels, omarming, nabijheid, samenzang, woordverkondiging, eucharistie. Iemand twitterde: "Slecht geslapen. Slecht nieuws over corona blijft maar komen. Niets leuks om naar uit te kijken. Lastig om de moed erin te houden." In Openbaring 9 lees je zelfs over weeklachten van mensen, die het zó moeilijk hebben, dat ze dood willen. Ze verlangen naar de dood, maar de dood vlucht van hen weg. Deze dingen lees ik vandaag ook in de krant. Hoe herkenbaar!

HOPEN EN UITZIEN NAAR HET LICHT

Het laatste woord in de Apocalyps is gewijd aan het visioen van het nieuwe Jeruzalem, waar alle poorten dag en nacht wijd openstaan. Pardon, er is zelfs geen nacht meer. Er zijn ook geen lampen meer nodig, want God zelf is het licht. ●

DS. DR. MARGRIET GOSKER (1945) IS EMERITUS PREDIKANT VAN DE PKN EN OECUMENISCH THEOLOOG. ZIJ ZET ZICH AL JAREN ACTIEF IN VOOR DE OECUMENE, ONDER MEER VOOR 2OF3BIJEEN IN DE RAAD VAN KERKEN.